

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, כ"ז אייר התשפ"ו

חולין י"ד – בהמה שנשחטה בשבת, אסורה לאכילה בשבת עצמה, מדוע?

שאלות:

1. באיטליז שפתוח בשבת, נשחט כבש בשבת, האם הכבש מותר באכילה?

שחיטה בשבת וביום הכיפורים

המשנה אומרת שאדם ששחט בשבת או ביום הכיפורים – למרות שיש על השחיטה עונש מיתה (כרת או מיתת בית דין), השחיטה עצמה כשרה והבהמה לא נחשבת נבלה.

רב הונא הביא את דברי **חייא בנו של רב בשם רב**, שלמרות שהשחיטה כשרה, אסור לאכול מהבשר הזה באותו יום, אפילו אם רוצים לאכול את הבשר כשהוא חי (בלי בישול). בני הישיבה מנסים לתלות את האיסור הזה בשיטת **רבי יהודה**, בדיני "מוקצה" ו"הכנה". והגמרא לאורך כל הדף וגם בדף הבא מבררת מהי שיטת **רבי יהודה** שמתאימה לאיסור הזה:

רבי אבא אמר שהבהמה נחשבת מוקצה לפי **רבי יהודה**, כי **רבי יהודה** אוסר לחתוך נבלה שמתה בשבת, כאוכל לכלבים, כי בכניסת השבת היא הייתה בהמה חיה (שעומדת לגידול וולדות) ולא הייתה "מוכנה" לאכילה.

אביי מקשה על **רבי אבא**, שזה לא דומה למשנה שלנו שהרי הנבלה שנתנבלה בשבת, היתה מוכנה לצרכי האדם ולא לכלבים, ולכן **רבי יהודה** אוסר להאכילה לכלבים, אבל בהמה שנשחטה בשבת, מלכתחילה היתה עומדת לאכילת האדם. אבל **רבי אבא מתרץ** שבהמה סתם לא 'מוכנה' לאכילה אלא לגדל ולדות, ולכן גם היא לא נחשבת 'מוכנה' לצרכי אדם. **אביי מקשה**: אם בהמה חיה מיועדת רק לגידול ולא לאכילה, איך מותר לשחוט אותה ביום טוב לפי **רבי יהודה**? הרי היא לא הייתה מוכנה!

ורבי אבא מתרץ לפי דין "ברירה": שהבהמה באופן עקרוני עומדת גם לגידול וגם לאכילה, השחיטה מבררת למפרע שהבהמה הייתה מיועדת לאכילה כבר מערב יום טוב, אבל בשבת, כשנכנסת שבת, מתברר שבהמה לא מוכנה לאכילה, ולכן זה דומה למשנתנו.

אבל הגמרא דוחה את התירוץ הזה, כי **רבי יהודה** לא סובר את דין "ברירה". ולכן לשיטתו בהמה כן מוכנה לשחיטה לצרכי אדם, ולכן זה לא דומה לבהמה שנתנבלה.

הגמרא מנסה להביא שתי הוכחות ש**רבי יהודה** לא סובר את דין "ברירה":

1. יין של כותים: אדם שקנה יין מכותים שחשודים לא להפריש תרומה, ולא הספיק לעשר לפני שבת, **רבי יהודה** בברייתא חולק על **רבי מאיר** ואומר, שלא ניתן לומר "החלק שאפריש אחר כך במוצ"ש יהיה מעשר" ולהשתמש ביין במהלך השבת, כי לפי **רבי יהודה** אין ברירה והחלק שיפורש לא נחשב למפרע כמעשר.

אבל הגמרא דוחה את ההוכחה הזו, כי הנימוק שם בברייתא הוא ש**רבי יהודה**, **רבי יוסי** ו**רבי שמעון**, חוששים שמא יבקע הנוד של היין עד מוצאי שבת, והוא לא יוכל באמת להפריש. לכן הגמרא מביאה הוכחה אחרת,

2. עירובי תחומין (ברייתא ששנה החכם איו): **רבי יהודה** אוסר על אדם להניח שני עירובי תחומין לשתי רוחות נגדיות כמו מזרח ומערב, כי הוא רוצה ללכת לשיעור של אחד משני

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

חכמים שיגיעו לשבת, ומתנה שאחד מהעירובים יתפוס לפי הכיוון שהוא יחליט לאיזה חכם ללכת, הסיבה היא, שהבחירה בשבת לא יכולה לברר למפרע מה הייתה הכוונה בזמן כניסת השבת. כי אין ברירה'.

הגמרא מקשה שאם ככה אפילו בחכם אחד שלא ידוע מאיזה כיוון יבוא אי אפשר להחליט למפרע בשבת. הגמרא מתרצת שאכן אין ברירה לדעת רבי יהודה גם במקרה הזה. מה שרבי יהודה התיר זה רק במקרה שהחכם כבר הגיע לפני שבת, רק שלמניח העירוב לא היה ידוע לאן הוא הגיע, ולכן העירוב באמת קנה שביתה בערב שבת, ובשבת עצמה רק מתברר איזה מהעירובים כבר קנה בערב שבת. אבל לא מחילים למפרע את העירוב לפי החלטה שמתקבלת בשבת.

2. לגרשון נשברה כוס בשבת האם השברים הם 'מוקצה'?

דין שברי כלים ומיץ שנשחט בשבת

אחרי שאביי דחה את הניסיון של רבי אבא, רב יוסף מציע מקור אחר לשיטת רבי יהודה: המשנה אומרת ששברי כלים שנשברו בשבת מותרים בטלטול רק אם הם ראויים למלאכה כלשהי. רבי יהודה מחמיר ואומר שהם מותרים רק אם הם ראויים למלאכה שדומה למלאכת המקורית (למשל: שבר של קערה שעדיין ראוי לצקת לתוכו תבשיל). אחרת, מכיוון שהשברים לא היו "מוכנים" למלאכה החדשה מערב שבת, הם אסורים בטלטול. ככה גם הבהמה, שלא הייתה מוכנה לאכילה כבשר שחוט מערב שבת, נאסרת.

אביי דוחה את ההשוואה:

בשברי כלים מדובר על חפץ ששינה את הסטטוס שלו מ"כלי" ל"שבר כלי", ולכן הוא נחשב "נולד" (שנוצר בשבת) ואסור. אבל בשר הוא "אוכל" גם כשהוא בבהמה חיה, ונשאר "אוכל" גם כשהוא שחוט. זה מצב של "אוכל שנפרד" (אוכלא דאיפרת), ובזה רבי יהודה מתיר, לכן זה לא יכול להיות המקור לאסור את הבהמה שנשחטה לפי רבי יהודה.

ההוכחה שרבי יהודה מקל ב"אוכל שנפרד", היא מהמשנה שדנה במשקה שזב מעצמו מפירות בשבת. אסור לסחוט פירות בשבת, ויש גזירת חכמים, על משקים שזבו מעצמם שהם אסורים, שמא יבוא לסחוט:

- לדעת רבי יהודה אם הפירות עמדו לאכילה – המשקה שזב מהם מותר לשתייה, כי אין סיבה לגזירה כי לא יבואו לסחוט פירות שעומדים לאכילה, וסימן שרבי יהודה לא אוסר משום 'נולד' באוכל. אבל אם הם מיועדים לשתייה, כן גוזרים שמא יסחוט.
- הגמרא מנסה לומר שרבי יהודה בכל זאת יאסור את הבשר כי בבהמה, האדם מראש חושב עליה לשחיטה כמו זיתים וענבים שעומדים לסחיטה, ששם רבי יהודה מודה לחכמים אפילו אם הם עומדים לאכילה בגלל שרוב בני האדם סוחטים הם נחשבים למשקים,
- אבל הגמרא דוחה את זה כי לפי רב שכל הדיון כאן הוא לשיטתו בתחילת הסוגיא, רבי יהודה מקל אפילו בזיתים וענבים. לכן, אי אפשר להסביר את איסור הבשר של רב לפי שיטת הכלים או הפירות של רבי יהודה.

3. יותם קיבל חנוכיה חדשה, מותר לטלטל אותה בשבת?

מוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור

להארות: dafspoiler@gmail.com

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

רב ששת בריה דרב אידי מציע מקור שלישי לשיטת **רבי יהודה** בהלכות נרות. בברייתא **רבי יהודה** אומר שמותר לטלטל נר **חרס** חדש בשבת, כי הוא כלי קיבול שאפשר לשים בו דברים, אבל אסור לטלטל נר חרס ישן שכבר הדליקו בו פעם (כי הוא הופך להיות מאוס). זה "מוקצה מחמת מיאוס" – אדם מקצה את החפץ מדעתו כי הוא מאוס עליו.

וכמו שהנר היה מאוס בכניסת השבת ולכן הוקצה לכל השבת, גם הבהמה הייתה אסורה באכילה בכניסת השבת (מדין "אבר מן החי"), ולכן היא הפכה למוקצה עד מוצאי שבת.

הגמרא **מקשה**: אולי **רבי יהודה** מחמיר רק בדבר שמאוס, אבל בדבר שיש בו איסור מהתורה (כמו הבהמה) הוא לא יחשיב אותו כמוקצה? לכן, הגמרא מוכיחה ממשנה אחרת **שרבי יהודה** אוסר גם לטלטל נר **מתכת** שהדליקו בו באותה שבת, כי הוא היה אסור בטלטול בין השמשות שלא יכבה את הנר, מה שמוכיח שהוא סובר שיש "מוקצה מחמת איסור".

הגמרא דוחה גם את ההסבר הזה כי בנר שהודלק, יש סיבה אחרת אולי לאסור, כי האדם "דחה אותו בידיים" (הוא זה שהדליק אותו ובזה אסר אותו בטלטול), ולכן הוא הופך למוקצה. אבל בהמה לא נאסרה בגלל מעשה אדם, היא הייתה אסורה מאליה מהשמיים (מדין אבר מן החי). במקרה כזה, אולי **רבי יהודה** לא יאסור אותה כמוקצה אם השתנה הסטטוס שלה כשנשחטה במהלך השבת, והיא הפכה ראויה במהלך השבת.

והגמרא תמשיך לדון בזה בדף הבא.